

FÓIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul Abonamentului:
Pentru Austro-Ungaria pe an . . 5 fl. — cr.
" " " " pe 1/2 an . 2 " 50 "
" România și străinătate pe an . 14 franci
" " " " " pe 1/2 an 7 "

Prețul inserțiunilor:
Pentru publicațiunile oficiose, concurse,
edictate etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până
la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl.,
de aci în sus 5 fl.

Correspondențele sânt a se adresa redacțiunei
„FÓIA DIECESANĂ“;
eră banii de prenumerațiune și inserțiuni la
Tipografia diecesană în Caransebeș.

Cuprinsul: Odă la ziua numelui Prea Sântiei Sele Dluî Episcop diecesan Nicolae Popea. — Ciril, Metodie și adevărul ortodoxiei. (Continuare) — Cuvântarea funebrală ținută la înmormântarea marelui proprietariu Alexandru Capra de Jupa, de protopresbiterul Andrei Ghidiu. — Igienă. (Virtutea femeii române). — Corespondință. — Convocări. — Varietăți. — Posta Redacțiunii. — Concurse.

O d ă

la ziua numelui Prea Sântiei Sele Dluî Episcop diecesan NICOLAE POPEA.

*Nicolae biruință
Însemnează. Falnic nume,
Ce împluse de credință
Și admirare întreaga lume,*

*Când la Mira un om mare
Îndrepta greșite datini,
Prin cuvânt și prin purtare.*

* * *

*Nicolae, al nost Părinte!
Acest nume și Tu-l porți.
Fie, că de aci 'nainte
Să 'ndreptezi a noastre sorți!*

*Din isbândă în isbândă
Să conduci poporul Teu,
Pe a virtuții cale blândă
Cu al Mirei pe al seu:*

*Nicolae al nost Părinte!
Acest nume și Tu-l porți;
Părtă-l falnic înainte
Și condu a noastre sorți!*

*Episcop ești și Părinte,
Al credinții 'ndreptător;
Te rugăm, rugăm ferbinte,
Fii și chip blândetelor!*

*Fii-ne Tată cu dreptate,
Fii legii ocrotitor,
Și condu cu bunătate
Credinciosul Teu popor.*

*Îți jurăm, că cu credință
Și cu dragoste-Ți urmăm
Numai fă, ca biruință
Drept resplată să luăm.*

*Biruință 'n progresare,
În ce-î bun și nalt și sânt!
Să ajungem scopul, care
Îl avem pe acest pământ!*

Srediscea-Mică, la 2. Decembrie 1889.

Mihailu Juica,
preot gr. or.

„Ciril, Metodie și adevărul ortodoxiei.“

Recenziune de presbiterul Trifon Militariu.

(Continuare din Nr. 48).

I.

Înainte de a examina doctrina bisericii apusene sântem constrinși a enunția necesitatea completei distincțiuni între purcederea vecinică a Spiritului sânt, — care formează însușirea personală a Spiritului sânt, — și între purcederea timpurală seau trimiterea Spiritului sânt în lume, care trimitere nu se referă la ipostasul Spiritului sânt, ci e un ce estern, trecătoriu și propriu Spiritului sânt, cât și Fiiului, căci zice singur Christos (Ioan cap XVI vers 28): „Eșit-am dela Tatăl și am venit în lume, și carăși las lumca, și merg la Tatăl„. Aici vorbesce și Christos despre trimiterea sa temporală.

Apusenii afirmă că: doctrina lor despre purcederea Spiritului sânt și dela Fiiul au fost totdeauna credința bisericii întregi, dar că public s'au profesat mai întâiu de Papa Damas în secul al IV. după aceea de papa Leo cel Mare și în fine și de conciliul din Toledo ținut în anul 589. contra Goților arienii.

Admitem acestea dar *cu espresul adaus* din parte-ne, că numiții ss. Părinți au folosit cuvântul *purcederea într'un înțeles* despre Tatăl, și *cu totul într'alt înțeles* despre Fiiul, și anume, sub *purcederea dela Tatăl* au înțeles purcederea vecinică a Spiritului sânt, ear sub *purcederea dela fiiul* au înțeles **numai purcederea lui timpurală**, au înțeles adecă **trimiterea** Spiritului sânt în lume din partea Fiiului.

Opiniunea aceasta a noastră ni-am format-o din scrierile multor Sânti Părinți, în special însă din scrisoarea Sântului Maxim Mărturisitoriu (sec. VII.) către presbiterul Marin, pe carele îl provoacă să păciuească pe Grecii, cari se rădicaseră în contra apusenilor pentru doctrina lor *filioque*. În epistola aceasta zice Sântul Maxim și următoarele: „Aducând apusenii dovezi din scrierile Sântilor Părinți apusenii și din comentariul Sântului Ciril Alexandrinul la Evangelia Sântului Ioan, ei (apusenii) **de felu nu consideră pe Fiiul de cauza a Spiritului sânt**, pentru că ei știu, că unica e cauza și a Fiiului și a Spiritului sânt, și această cauză e Tatăl, și anume *acelu dintâu prin nascere*, și *a celui alt prin purcedere*, ci prin aceea (prin *filioque*) voesc numai să zică, că Spiritul sânt se trimite prin Fiiul și afară de aceea se însemnează perfect unitatea și egalitatea ființei lor.

În același înțeles comentează *filioque* către finea seclului al IX. alt scrietoriu apusean, cunoscutul bibliotecariu Anastasie, citând aceeași epistolă a Sântului Maxim către Marin, Anastasie zice: „Afară de aceasta am examinat și epistola adresată de Sântul Maxim presbiterului Marin, în carea e vorba despre purcederea Spiritului sânt și m'am convins că Grecii ne condeamnă fără motiv, deoarece noi nu

numim pe Fiiul cauza seau începutul Spiritului sânt, precum cugetă ei (Grecii) despre noi, ci: Știind noi că Tatăl și Fiiul sânt de o ființă, noi mărturisim, că precum purcede el (Spiritul sânt) dela Tatăl, așa purcede și dela Fiiul, prin această *purcedere* înțelegând noi *trimiterea în lume*. Comentând astfel, punem în interesul păcii în vederea acelora, cari știu ambele limbi, că el (Sântul Maxim) ne învață și pe noi și pe Grecii, *în care înțeles purcede*, și în care înțeles *nu purcede* Spiritul sânt dela Fiiul“ (Anastas. Bibl. ad Ioann. Diaconum). Din dovezile aceste se vede că, când au început scriitorii apusenii a vorbi despre purcederea Spiritului sânt și dela Fiiul, cu aceea n'au voit să însemne purcederea lui cea vecinică, ci purcederea lui cea timpurală și anume *trimiterea lui în lume din partea Fiiului*, ca să reverse darul său asupra oamenilor. Tot așa au fost și în seclii următori, precum ne încredințează istoria. Afirmarea apusenilor, precumă întreaga biserică a lui Christos au mărturisit totdeauna că Spiritul sânt își are esistența sa ipostatică nu numai dela Tatăl, ci și dela Fiiul, nu se poate deci cu nimica argumenta.

I. Biserica apuseană nu e în stare să dovedească cu nici un loc, chiar și lămurit, din sânta scriptură doctrina *Filioque*, cu un loc de exemplu așa de espres, precum îl citează biserică ortodoxă ca dovadă despre purcederea Spiritului sânt numai dela Tatăl. Acest loc e Ioan (cap XV. v. 26.) „Ci va veni Mângăitoriul, pe carele îl voiu trimite eu voaue dela Tatăl, Spiritul adevărului, *carele dela Tatăl purcede*, acela va mărturisi despre mine“. Acesta e singurul loc din întreaga scriptură, carele vorbesce limpede și espres despre purcederea Spiritului sânt, și pe carele își bazează biserică ortodoxă mărturisirea sa.

Totuși biserică apuseană are necesitate de ași întemeia doctrina *filioque* cu Sânta Scriptură, deci se silește cu argumentări și comentări curioase de ași dovedi doctrina sa din următoarele locuri ale Sântei Scripturi și anume:

- a) Carele dela Tatăl purcede Ioan c. XV. v. 26.
- b) Pe carele eu voiu trimite voaue dela Tatăl Ioan cap XV. v. 26.
- c) „Că dintru al meu va lua“. Ioan c. XVI v. 14.
- d) „Toate câte are Tatăl ale mele sânt“. Ioan c. XVI v. 15.

Provocându-se apusenii la locurile acestea din Sânta Scriptură afirmă că: a) locul prim nu numai că nu eschide purcederea Spiritului sânt și dela Fiiul, ba din contră cuprinde chiar ideea aceasta, deoarece Tatăl și Fiiul sânt de o ființă, și tot ceea ce poșede Tatăl, poșede și Fiiul; b) ear despre locul al doilea zic ei, că ne constrînge a afla în el ideea despre purcederea Spiritului sânt și dela Fiiul, căci deacă îl trimite Fiiul, atunci înseamnă că Spiritul purcede dela Fiiul, că la dincontra nu l'ar putea trimite, c) al treilea loc înseamnă scurt: dela mine

purcede, car d) despre al patrulea loc încă susțin apusenii că încă înseamnă purcederea Spiritului sânt și dela Fiul, căci deacă toate câte le are Tatăl, le are și Fiul, și deacă Tatăl întré alte însușiri are și aceea, că purcede dela el Spiritul sânt, prin urmare purcede Spiritul sânt și dela Fiul.

Fiindcă în cele trecute s'au vorbit despre primele două locuri cam destul de circumstanțial, așa din cruțarea timpului și spațiului, trec imediat la traducerea opului ce tractează despre ultimele două locuri, c) și d).

Ad c) Nefundată e și acea esplicare a cuvintelor: „Dintru al meu va lua,” ca și când ar fi voit să zică Christos: dela mine purcede Spiritul sânt, adecă dela mine din veți, ființa sa ispotatică.

Explicarea aceasta a apusenilor e contrare intențiunii și textului, căci după cuvintele acestea urmează îndată: „și va vesti voaue.” Mântuitoriul au voit să zică că Spiritul sânt va primi aceea, ce va spune Apostolilor, dela Christos, adecă: adevărul și învățătura, precum se vede aceasta din cuvintele precedente ale vorbirii Mântuitoriului (Ioan cap XVI v. 13.). Dar descoperirea adevărului și a viitoriului (profețiile) nu se referă de felu la purcederea večnică și ispotatică a Spiritului sânt, ci la o lucrare esternă a lui Dumnezeu, carea e comună persoanelor Treimei celei de o Ființă și nedăspărțite. Cătră aceasta cuvântul „va lua (primi)” trebuie înțeles în conformitate cu demnitatea naturei divine, precum ne învață Sântul Didim al Alexandriei, căci la din contră ar trebui să credem că Fiul dând ceva Spiritului sânt, nu mai poșede ce au dat, și că Spiritul luând aceasta, au primit ceva, ce nu poședea. Afară de aceea cuvântul *va lua*, stă în timpul viitoriu. Deacă acest „*va lua (primi, accipiet)*” înseamnă: Dela mine purcede, dela mine își are Ființa sa ispotatică, atunci pentru ce e pus cuvântul „*va lua (primi)*” în acelaș timp (futura) ca și imediat următoarele verbe: va preamări (clarificabit) și va vesti (annuntiabit)? În urma aceasta ar trebui să credem, că pe timpul când au agrait Christos Apostolii cu citatele cuvinte, Spiritul sânt încă n'au fost purces dela fiul, ci abea după înălțarea lui Christos la ceriu.

Afirmarea însă, că prin verbul *a lua (primi)* se exprimă un oare-care perfect seau present, înseamnă a recunoașce, că și prin celelalte două verbe „*va preamări*” și „*va vesti*,” care-s strâns legate de primul, încă se exprimă timpul perfect seau cel present, — acesta însă nime nu va fi aplecat a afirma. Deacă ar voi cineva — deși fără motiv — să admită, că numai verbul *a lua (primi)* exprimă timpul present, car celelalte două cel viitoriu, atunci propusțiunea s'ar perde înțelesul, și citatele cuvinte ale Mântuitoriului ar însemna: „Spiritul sânt mă va preamări, căci purcede dela mine și va vesti voaue,” — dar ce va avea se vestească?

Explicarea aceasta apuseană a cuvintelor: „dintru al meu va lua” contrazice și învățătorei Sântilor Părinți și Învătători ai Bisericei. Aducem spre esemplu pe Ioan Gură de aur, Ciril Alesandrianul și Eusebie Cesareanul, cari toți dau citatelor cuvinte următoriu înțeles: „Eu nu v'am comunicat încă multe adevăruri, căci nu sânt capabili de ale cuprinde toate. Când va veni Spiritul adevărului, pe carele vi-l-am promis, va suplini în locul meu și vă va îndrepta la tot adevărul. Va suplini acesta în locu-mă, — căci el nu va învăța învățătura noană, diferită de a mea, ci va continua numai învățătura, carea v'am propus-o eu.” Dar precum v'am spus încă, învățătura propusă de mine nu e a mea, „ci a Tatălui ce m'a trimis (Ioan c. VII. v. 16., c. XIV. v. 19.),” și ca să mă înțelegeți adaug, că: „Tot ce are Tatăl, ale mele sânt;” pentru aceea dară v'am zis, că Spiritul sânt dintru al meu va lua și va vesti voaue. (Ioan Chrisostom Homilia LXXVIII. Eusebie. De eccles. Theol. lib. III. c. V. Ciril Ales. De Trinitate dialog. VI.).

În asemenea mod comentează cuvintele: „dintru al meu va lua” și cele următoare: „Toate câte le are Tatăl, ale mele sânt” și cei mai vechi Sânti Părinți și Dascăli bisericesci, și ei susțin ca cuvintele acestea se refer eschisiv la învățătura, ce au primit-o Christos dela Tatăl și carea după înviere și înălțare au continuat Spiritul sânt a o propaga. Sântul Atanasie cel Mare le comentează astfelu: „Christos au zis: dintr al meu va lua, adecă dela Tatăl, căci îndată adaug: Toate ce are Tatăl, ale mele sânt” (Atanas. contra Maced. I. n. 16). Și mai deschis vorbesce Sântul Augustin în scrierea sa intitulată: Contra serm. Arian. c. XXIII.

Ad d). Tot așa reprobăm și comentarea apusenilor și a protestanților ce o fac ei la cuvintele Mântuitoriului: „Tot ce are Tatăl ale mele sânt:” Ei argumentează în următoriu mod: Deacă Fiul are tot ce poșede și Tatăl, și Tatăl întré alte însușiri poșede și aceea, că dela el purcede Spiritul sânt, atunci Spiritul sânt purcede și de la Fiul.

Deacă ar fi aceasta adevărat, apoi adevărate ar fi și următoarele: Tatăl are însușirea de a nu fi născut din nime, așadară nici Fiul nu e născut din nime. Tatăl are însușirea de a nasce pe Fiul, așadară și Fiul are însușirea de a nasce pe Fiul. De altă parte scim că Fiul au zis la Ioan c. XVII. v. 10.: „Toate ale mele ale Tale sânt;” scim mai departe că Fiul are însușirea de a fi născut din Tatăl; acceptând acum comentarea apusenilor și aplicându-o și la aceste cuvinte, ar trebui să conchidem că și Tatăl are însușirea de a fi născut din Fiul. Christos s'au intrupat, așadară și Tatăl s'au intrupat. Învolvând comentarea aceasta apuseană blasfemie, așa cuvintele Mântuitoriului: Tot ce are Tatăl ale mele sânt pot să aibă numai înțeles mai restrins și anume că ele se refer numai la însușirile comune divine ale fețelor Sântei Treimi, și de

feliu nu și la cele ipostatice, cari difer unele de altele.

În aceasta numai și nici decum în alt înțeles le esplică și Sântii Părinți memoratele cuvinte ale Mântuitorului. Tertulian zice: „Tot ce are Tatăl are și Fiul afară de a nu fi născut; tot ce are Fiul, are și Spiritul Sânt, afară de a fi născut.“ Asemenea vorbesc și SS. Grigorie Teologul, Grigorie Nisanul, Ciril Alesandrinul, Ioan Chrisostom, Ioan Damascenul și mulți alții.

Când au fost de lipsă s'au exprimat Sântii Părinți și mai lămurit, așa de exemplu scrie Leo cel Mare: În Sânta Treime nu e așa, ca una să aibă Tatăl, alta să aibă Fiul și earăși alta Spiritul sânt; ci tot ce are Tatăl are și Fiul și are și Spiritul sânt, nici că au existat timpul când nu au fost între fețe acestea toate comun.“ În genere Sântii Părinți nici când n'au cugetat, dar nici că puteau să cugete că cuvintele: „Tot ce are Tatăl ale mele sânt“ conțin dovadă despre purcederea vecinică a Spiritului sânt „și dela Fiul.“ Altcum ar fi trebuit să creadă că Spiritul sânt purcede și singur dela sine, și prin aceasta ar fi fost constrinși să-l recunoască de cauză (principiu) dar și de urmare a aceleiași cauze.

Acestea sânt principalele dovezi ale doctrinei apusene despre însușirea ipostatică a Spiritului sânt, luate din sânta Scriptură. Mai aduc părtinitorii doctrinei *filioque* și alte dovezi din Sânta Scriptură, dar acestea sânt de mai puțină însemnătate.

Din toate cele zise până acum sântem îndreptățiți a conchide: Invețatura despre purcederea Spiritului sânt dela Tatăl se afla espresă mai lămurită și din cuvânt în cuvânt în sânta Scriptură, pe când doctrina despre purcederea Spiritului sânt și dela Fiul nu se cuprinde în S. Scriptură nici din cuvânt în cuvânt, dar nici nu se poate comenta prin concludiuni corecte, pe lângă toate silințele apărătorilor acestei doctrine. Se trecem acum la partea a doana a acestui capitolu.

(Va urma).

Cuvântarea funebrală

ținută la înmormântarea marelui proprietariu Alesandru Capra de Jupa, de protopresbiterul Andrei Ghidiu.

De trei zile clopotele acestei biserici vestesc trecătorilor în sus și în jos moartea unui bărbat, în acărui persoană au fost întrunite cele mai frumoase însușiri și virtuți omenesci și chiar această veste tristă ne-a adunat și pe noi la locul acesta pentru ca să dăm tributul nostru cel din urmă de iubire, stimă și reverință, fericitului în Domnul!

Deacă este rece mormântul în care se așază astăzi trupul mult iubitului și regretatului nostru coreligionariu, conațional și concetățan, calde și însufletite sânt inimile noastre, când cugetăm și reflectăm la faptele de binefa-

cere, ce le-au revărsat preste poporul nostru, aceea pleadă de bătrâni, cari crescuți în școala suferințelor, atunci, când neamul nostru porta jugul impilător de tot felul, a înțeles în simțul lor de rară abnegățiune, că nefericitul nostru popor nu poate scăpa de soarta precară ce i-se croise, de cât numai prin muncă și sacrificiū mare.

Pentru ca se înțelegeți cuvintele acestea și pentru ca se puteți apreția după demnitate pierderea, ce o suferim noi românii prin moartea preastimatului Alesandru Capra de Jupa, dați-mi voie, deacă astăzi mi-sa impus onorifica însercinare de a vorbi, se vă reinprospetez în memorie trecutul, ca așa să puteți mai bine judeca prezentul.

În veacul al XVII-lea precum și în veacul trecut, o pleadă de neguțători români macedoneni, constrinși de furia semilunei, a turcilor barbari, părăsindu-și patria au împopulat cu familiile lor orașele din România, Transilvania, Banat, Ungaria, Austria și chiar și Polonia, constituind multe din cele mai distinse comune de ale noastre bisericesci, dând impuls comericiului, pe care, mai ales cel levantin, mai numai singuri îl eserciau; fondând biserici și școale în număr considerabil și în mod elegant, dând mulți bărbați renumiți din sinul lor și contribuind astfel în grad nespus de mare la cultura intelectuală și materială a românilor din toate părțile.

Atari familii amintite cu mult respect și răspândite ca de provedință în Austro-Ungaria, au fost familia: *Sina*, *Grabova* și *Șaguna* care ni-a dat pe marele Andrei metropolitanul; familia: *Dumba*, *Dera*, *Macis*, *Mano* și *Tyrca*, care ni-au dat bancherii de renume; familia *Blana*, *Dona* și *Mocsongyi* din carea a odrăslit stâlpii neclătiți ai națiunei noastre, fala și mândria poporului român; familia *George Ioanovicu* ab origine *Caliva*, din carea au eșit valoroșii bărbați de stat; familia *Econom* și *Capra* din carea s'au născut vrednicul de pie memorie Alesandru Capra de Jupa, ale cărui oseminte zac în fața noastră.

Aceste familii în butul vitregiei timpilor și cu un zel admirabil au înălțat cu jertfele proprii prestigiul națiunei române pe toate terenele și au ridicat monuminte neperitoare numai și numai ca poporul român, din care s'au născut, să aibă o rolă marcată în concertul celorlalți popoare și națiuni din Austro-Ungaria.

Biserica și școala sânt falnicile instituite, în cari și-au aflat poporul român adăpost și mângăere în zilele grele și de probă; aceste instituite precum și altele, de caritate și binefacere, ridicate dealungul Transilvaniei, începând dela *Brașov*, în satele și orașele de frunte ale Ungariei și până la *Viena* și *Lemberg*, de familiile macedo-române, tradează renascerea românului și simțul acelor familii că au trăit pentru ca continuitatea neamului nostru să fie sigură și nealterată.

Puterea și tăria de viață a fiecărui popor zace în desvoltarea comericiului și industriei. Petrunse de acest adevăr familiile macedo-romane, cu venirea lor în Austro-Ungaria asigurând temelie existinței poporului român au dovedit totodată că neamul nostru liber în desvoltare e -capace de minuni.

Familia *Capra* sub conducerea fericitului *Constantin Capra*, tatăl răposatului, voind a continua și ea la ridicarea prestigiului bisericeii și națiunii române a venit pela finea veacului trecut din *Muscopoli*, capitala Macedo-Valahiei, și s'a așezat în Ungaria, aquirând prin muncă dreaptă la începutul veacului presinte domeniul de aici din *Jupa* dimpreună cu nobilitatea ungurească. Ca român de nație, ca ortodox după credință și mărinimos după simțeminte, a știut să atragă asuprași atențiunea oamenilor binemeritați din cercurile mai înalte și a înutului în care a trăit. Cu convingerea în inimă, că știință adevărată este nutremântul sufletului, făclia vieții și basa soțietății a dat fiului său *Alesandru*, acum adormitului, o creștere și educațiune temeinică, începând dela cunoștințele elementare până la științele academice așa, că repausatul s'a bucurat a face studiile juridice la Viena și Pojon. Voind însă repausatul a se dedica economiei nu a pregetat ași înmulți cunoștințele și cu studiile economice, cu cari vedem că și-a administrat dominiul în așa mod și formă, în cât servesc de exemplu celorlalți proprietari mari. Ceea ce la caracterizat pe repausatul este, că a fost înzestrat cu filosofia vieții practice, carea este cea mai sigură pe toate terencele vieții soțiale; de aceea îl vedem pe repausatul că a respectat și a fost respectat ca bun patriot de cătră toți bărbații de poziție înaltă și până la cercurile cele mai inferioare. Fiind om foarte cruțătoriu, ca unul care scia cu câtă muncă și sudoare se câștigă averea, și ca unul care a trăit în singuritate, necăsătorit, era foarte scrupulos față de sine și în toate afacerile lui; cu toate acestea nu lipsia a-să întrepune și a stărui când era vorba să se remunereze după cuvîntă munca onestă. Fiind om generos ca și tatăl seu da ajutoriul seu la toți câți numai l'au cerut; probă evidentă despre simțul lui de binefacere sânt zecile de mii florini, cari le-au lăsat spre scopuri umanitari și filantropice. Nu vreau să retac nici aceea împrejurare, că din casa răposatului eșiau mângăiați și însuflețiți atât bogatul cât și săracul.

Din cele espuse în leniamentele de până aici puteți afla Iubiții mei ascultători, ce însemnătate au avut familiile macedo-române pentru noi, cari au emigrat din patria natală în patria noastră și cât de marcată este perderea regretatului *Alesandru Capra de Jupa*, fiul familiilor macedo-române, carele limba și religiunea și-a păstrat-o cu credință până la suflarea din urmă.

O moarte repentină și neașteptată la răpit pe fericitul din mijlocul nostru. În fatalul moment a fost totuși o mângăere pentru repausatul, căci în singuritatea în carea a trăit, când a închis ochii pentru totdeauna, a fost în nemijlocita apropiere a ilustrului bărbat de stat și nepot, a Domnului *George Ioanovicu*, carele a venit la densusul nu pentru ca să fie martore la regretabila decedare, ci pentru ca să petreacă câteva momente de bună înțelnire cu amicul și respective cu unchiul. Departe de rudenile sale cele numeroase, a prietinelor și tuturor cunoșcuților și neputând în netericitul moment a-și exprima și împărtași ceea ce a simțit, vine astăzi prin mine și zice ultimul rămas bun.

Mai înainte se îndreaptă cătră iubiții săi nepoți și nepoate *Irma* și *Nicolae Dumba*, *Sofia* și *George Ioanovicu* și le zice: deacă soartea a voit ca se mă despart din mijlocul vostro în un timp și mod neașteptat, rămână pentru voi mângăerea că am reprezentat după vrednicie pe acest pământ chemarea omenească și am susținut după cuvîntă nimbul bisericeii, națiunii precum și al familieii. Cu deosebire Ție scumpule nepoate *George Ioanovicu*, nu pot să-Ți mulțemes de ajuns căci în singurătatea, în carea am trăit, bunul Dzeu a voit ca să viii și să-mi dau sufletul meu pe brațele Tale.

Te rog frumos, ca să fi interpretele simțemintelor mele și esecutorul voinței mele, având deosebită considerare cătră poporul din care m'am născut și biserica în carea am crescut. Tot asemenea zic scumpilor nepoți *Irma* și *Nicolae Dumba*, cari din depărtări considerabile ați venit semă dați ultima sărutare și îmbrățisare.

Ultimele cuvinte de mulțămire și rămas bun *Vi-le* zic voaue marilor păstori și dignitari bisericesci, arhierilor *Nicolae Popca* și *Dr. Victor Mihályi*, pentru iubirea adevărat creștinească ce o manifestați față de mine; celui dintăiu ca părintelui meu sufletesc și celebrante, celui de al doilea ca cunoscut și stimătoriu. Vă rog cu căldură, ca în rugăciunile voastre să pomeniți și numele meu.

Să întoarcă răposatul cătră scumpa lui nepoată *Isabela Constantin Manno* născ: *Ragályi*, strănepoții *Alesandru* și *Stefan Manno*, strănepoatele *Irina Dumba*, *Ecaterina* și *Maria-Luisa Manno*, și le zice: Cu profundă durere mă despart do voi. În ultimul moment nu pot altă de cât să vă las simțemântul inimei mele, și să vă rog, ca numele meu să-l păstrați în bună aducere aminte.

Fiind-că în jurul cosciugului meu se află auctoritățile înalte ale comitatului *Caraș-Severin* Domni: comitele suprem *Emeric de Jakabffy* și vicecomitele *Béla Litsek* și alții, cari au venit amă da tributul din urmă de stimă, nu întrelas ai ruga, să primească mulțămirile mele pentru ostenelele ce și-au dat, rugându-i totodată, ca să fie interpreți adevărați ai mei și ai simțemintelor poporului român în loialitatea lui.

În fine îți zic eu Ție demnule bețrâne: sufletul Țeu mutându-se să fie așezat în patria sufletelor blânde și generoase! Amin!

Igienă.

Virtutea femeii române.

La Romani, strămoșii nostri, cuvântul virtutei adecă *virtus*, avea înțeles *moral*, întru cât ne spune actuala limbă latină, pe când la noi descendenții lor acest cuvânt are un înțeles *fisic*, de oarece subț o femeie virtoasă, cu virtute, înțelegem pe aceea, care e bine dezvoltată, lucrătoare, roditoare și corespunzătoare chemării sale de mamă; femeie, la care să nu se poată aplica cuvântul „decrepitudine“.

Din acest punct de vedere imi propusesem a studia virtutea femeiască, a vedea într'o serie de ani, ce mers are această virtute, și spre acest scop

imi îndreptasem privirea asupra statisticeî născerilor dintr'o comună în decurs de ultima sută de ani. Matriculele ne dau în această privință un material prea interesant și serios, acelea sânt oglinda din care ni se reflectează harnicia, vîrtutea născătoarelor din aceea comună, și mi se pare că în parte și vîrtutea în sensul vechiu al cuvîntului.

Igiena ne spune, că cu cât sânt mai număroase născerile și premergătoarele cununii și cu cât sânt mai puține casurile de moarte; cu atât mai fericit e acel popor; adecă, arată o mai mare bunăstare, înțelepciune și prospecte la un viitoriu mai strălucit.

Cu privire la împuținarea morților premature, igiena publică și medicina își dau toate silințele ale paralisa; încât privesce punctele prime, cred că și clerul trebuie să mediteze și nisuiască serios ase vindeca reul, dacă nu voim să ne vedem perirea cu ochii.

A fi studiat acele date statistice din toate punctele de vedere, imi era timpul prea scurt, de oare ce o idee clară despre demersul născerilor o poți avea numai punînd în paralelă și cununile și numărul locuitorilor sau numărul caselor din respectiva comună. Pentru ca să scim apoi dacă crește ori descresce populațiunea, trebuie pus în paralelă numărul născerilor cu al morților, ținînd în vedere și pe cei veniți sau duși din comună (imigrați și emigrați).

Atîta am aflat în termin general dela parochul comunal, că în loc de 150 de născeri anuale pe cum erau mai de mult, azi abea mai sânt vr'o 80. Unde vom ajunge pe această cale, ce va deveni națiunea română, dacă nu se vor îndrepta aceste anomalii, numai Atotputernicul va sci.

Din partemî cred că datele ce le-ar putea da reverenziî nostri preoți în această privință ni-ar da mult de precugetat și ar forma și un punct important din ordinea zilei viitoarelor congrese bisericesci și sciințifice.

Dr. Crainicean.

Președintele despărțimentului Orăvițiî, ca comisariu de constituire.

Nr. 9. 1889.

Convocare.

Prin ordinațiune Onorabilului Presidiu central al Reuniunei noastre învățătorești din diecesa Caransebeșului dtto 1/13 Noemvre a. c. Nr. 114. subscrisul am primit însărcinarea de a conduce constituirea despărțimentului nostru Oravița pe an. adm. 1889/90. Decî spre a satisface susamintitei ordinațiunii, convoc adunarea generală a despărțimentului nostru Oravița pe Duminecă în 17/29. Decemvre a. c. la 10 oare a. m. în localitățile școalei popor. rom. din Oravița-mont. La aceasta adunare învit cu toată stima să participe toți dui membri ordinari,

fundatori și ajutatori ai Reuniunii noastre învățătorești, aparținători de acest despărțiment, precum și toți aceia, cari doresc înaintarea în cultură a poporului nostru român. Aceasta adunare se va ținea după următoarea

Programă:

1. Deschiderea adunării.
2. Alegerea unui notariu ad hoc.
3. Constituirea despărțimentului pe an. adm. 1889/90. (Alegerea unui președinte, notariu și bibliotecariu pentru acest despărțiment).
4. Pertractarea tractatului „Abcedariul“ de dl prof. diriginte St. Velovan din Caransebeș. (Referenți, învățători: Traian Lința, George Țiunea, Ioan Căpăț, George Dragoescu și Ioan Drinca).
5. Lecțiuni practice din materia geometriei școalei popor. pentru anul al V-lea de școală, cari până atunci vor fi prelucrate. (Învățătorul George Dragoescu tractează lecțiunea practică din geometrie, ce a primit-o spre prelucrare).
6. Critică asupra lecțiilor practice, ce se vor ținea.
7. Compunerea unui plan general de oare.
8. Încassarea taxelor curente și restante, respective liquidarea lor.
9. Propunerî eventualî.
10. Închiderea adunării.

Dniî învățatori sânt recercați a aduce cu sine broșura, în care e tipărit tractatul „Aăcedariul,“ apoi „Instrucțiunea consistorială pentru propunerea geometriei popor. în școala popor.“ ce s'a pertractat în conferințele învățătorești din a. 1888, precum și lecțiunile practice din geometrie, cari le-au primit fiesce-carele spre elaborare, și cari vor fi până atunci prelucrate.

Întreg cuprinsul ordinațiunii Onorab. Presidiu central dtto 1/13. Noemvre a. c. Nr. 114., prin care se dispune constituirea despărțimentului Reuniunii pe an. adm. 1889/90, se află publicat în „Fóia diecesană“ Nr. 47 din 26. Noem. (8. Decem.) a. c. și în „Luminătoriul“ Nr. 90. din 25. Noem. (7. Decem.) a. c. din cari îl poate ceti fiesce-carele, spre a se putea orienta și acomoda despre cele ce sânt a se îndeplini în adunarea aceasta.

Sprez, că va fi sosit odată timpul, ca să ne desbrăcăm de indiferentismul, ce durere! tot mai tare se lățeșce între noi, și că dniî învățatori, — cunoscînd folosul cel mare, ce se câștigă prin astfel de adunări, — vor participa toți cu atât mai vîrtos la aceasta adunare, ca convocarea mea să nu fie glasul, ce sună îndeșert. Decî „la revedere!“ în Oravița-Mont.

Și cu aceste mă semnez

Oravița-Montană în 27. Noemvre (9. Dec.) 1889.

Cu stimă colegială

Iosif Novac,
președ. desp. Orăvițiî,
ca comis. de constît.

Convocare.

Subsemnatul fiind autorizat din partea presiului central al reuniunii învățătorilor rom. gr. or. dela scôlele confesionale din diecesa Caransebeșului prin ord. ddo 1/13 Noembrie a. e. Nr. 114 cu constituirea despărțământului nostru Verșeț, vinși pe aceasta cale, și în conformitate cu cerculariul emanat către toți membrii acestui despărțământ, în carele afară de constituire sunt puse și alte obiecte, a Vê pofti cu toată stima la adunarea generală a despărțământului nostru ținândă la 14/26 Decembre a. e. la 10 oare a. m. în hotelul „la 2 chei“ din orașul Verșeț.

Observ, că pe viitoriu ar fi mai bine de cumva am ținea adunările noastre prin comune românești și nu în orașul Verșeț; pentru ca și noi în cele scolare să emulăm cu colegii noștri din celelalte despărțăminte și deosebit cu cei din despărț. Bocșei.

Ritișor în 1/13 Decembrie 1889.

Petru Borcan,
președintele despărțământului.

Corespondință.

Bichigî, în 3. Decembrie 1889.

Adunarea de constituire a reuniunii învățătorilor din despărțământul Păgetului s'a ținut la 1/13. Decembrie 1889.

Prezenți la aceasta adunare au fost Prea On. Domn Protopresviter *Sebastian Olariu* ca președinte, apoi dd. învățători *Traian Unipan, Vasilie Nicoreșcu, Ioan Constantinoviciu, Patriciu Iugoșan, Adam Angel, Alisandru Iclozan, Vasiliu Fenchea, Nicolae Rusu, George Franțescu, Ioan Făraș și Ioan Barboniu.*

Prea On. Domn Protopresviter prin o cuvântare foarte aromodată a deschis ședința adunării, — accentuând întră altele scopul mareț ce-l urmărește reuniunea noastră și în special, marele folos ce-l au învățătorii împărțășind unul altuia cunoștințele și esperințele lor câștigate zilnic pe terenul didactic.

După aceasta dl președinte dă cetire circulariului comitetului central al reuniunii, emis în această privință, care se ia la plăcută cunoștință din partea adunării.

Urmând apoi constituirea despărțământului, s'au reales oficialii de până aci, anume: Prea On. D. Protopresviter *Sebastian Olariu* de președinte, *Traian Unipan* de notariu, *Adam Angel* de bibliotecariu și *Vasilie Nicoreșcu* de cassariu.

Dl *Traian Unipan* a ținut o prelegere practică cu școlarii săi din „geografia politică“ a comitatului Caraș-Severin, care i-a succes spre mulțămirea adunării și la care apoi urmând critica din partea membrilor, propuneri și-a făcut reflexiunile sele.

Mai departe s'a dispus, ca fie-care învățătoriu are îndetoria a se insinua în viitoriu cu câte o lecțiune practică din obiectele de învățământ.

Din considerarea, că în viitoriu învățătorii să arête mai mare interes față de reuniune, — și ca orî ce nepă-

sare să dispară, dl *Vasilie Nicoreșcu* a propus și adunarea a decis, ca celce va absenta dela adunările despărțământului din cause nemotivate, să fie pedepsit cu 1 fl. în folosul bibliotecii tractuale.

Proxima adunare la propunerea Prea On. D. protopresbiter s'a decis a se ținea în ziua de tîrgul stului Teodor, anul viitoriu.

Alisandru Iclozan,
învățătoriu.

Varietăți.

Onomastica Prea Sântiei Sele Dluî Episcop diecesan, Nicolae Popea. Mercuri în ziua de S. Nicolae Prea Sântia Sa D. Episcop după S. liturgie a primit felicitările membrilor consistorialî, ale corpului profesoral dela institutele diecesane, ale deputăciunilor de elevi din institutul teologic și cel pedagogic diecesan și ale mai multor persoane distinse din loc; eară din afară a primit numeroase telegrame.

Restaurarea comitatului Căraș-Severin s'a ținut Lunî și Marți în 4. și 5. l. c. st. vechiu alegându-se de nou — cu prea puține schimbări — tot funcționarii de mai nainte.

Procesul de presă al „Luminatoriului“ s'a ținut Lunî în 4/16 l. c. în Arad, și s'a judecat inculpatul D. I. V. *Barcian* unanim la arest de 6 luni, la amendă în bani de 500 fl. și la purtarea speselor procesului în suma de 135 fl. Apărătoriu *Bredicean* a insinuat gravamin de nulitate.

Numiri. Subjudele Dr. *Emeric Vêgh* dela judecătoria cerc. din Törökkanizsa a fost numit la tribunalul reg. din Becicherecul-mare, mai departe au fost numiți: judele Dr. *Ladislau Gedeon* dela tribunalul regesc din Becicherecul-mare procuror la procuratura regească din Timișoara, și practicantul de advocatură Dr. *Iuliu Fischer* din Sopron subprocuror la procuratura din Caransebeș.

Patriarhatul sêrbesc. „Bud. Hirł.“ aduce scirea că actualul administrator al patriarhatului de *Carloveț* episcopul *Băciului* *Basilian Petroviciu*, ar avea de gând să se retragă dela această administrațiune și va fi înlocuit cu episcopul sêrbesc din *Timișoara* *George Brancoviciu*, care probabil va fi ales apoi patriarh.

Mulțămită publică. Soțietatea de lectură a junimei studioasă dela Institutul teologic-pedagogic din Caransebeș, amăsurat hotărîreii luate în ședința sa ddo 30 Noembrie a. e. v., esprimă pe această cale mulțumita sa, dluî căpitan *Nicolae Marin* pentru dăruirea pe seama bibliotecii sale a următoarelor cărți: „Istoria Românilor sub Mihaïu Viteazul“, „Ranele națiunei“ și „Memorialul conferinței naționale din 1881“. *Petru Ieremia*, secretariu.

Mulțămită publică. Domnul *Simeon Miatoviciu* dimpreună cu stimabila doamnă soție *Iuliana* născută *Popoviciu*, conduși de sêmț nobil creștinesc, au dăruit pe seama

bisericii noastre „Sânta și dumnezeiasca Evanghelie“ tipărită în Bucuresci cu litere străbune la a. 1888. și legată elegant în catifea vișinie în preț de 40 fl. v. a. Pentru care subscrișii în numele comunei bisericești, aducem mărinimoșilor dăruitori mulțămăta cea mai ferbinte, rugând pe Dumnezeu ca să le dăruiască vieață fericită, sănătate și bunăstare. Ferendia la 1. Decembrie 1889. *Ion Dulea*, președintele comitetului parochial. *Achim Miloia*, notariul comitetului parochial.

Mulțămăta publică. D. notariu cercual din Prilipeț *George Bogdan*, dimpreună cu stimabila doamnă soție *Emilia*, au binevoit a dărui o cădelniță pe seama bisericii noastre, pentru care mărinimoasă faptă cu ocaziunea sântirii acestei cădelniți am făcut rugăciuni întru sănătatea donătorilor. Eară acuma în numele comunei bisericești vin ale aduce mulțumită călduroasă, poftindule, ca cereșcul Părinte să le trimită darul seu cel deseversit. Pătaș în 5 Decembrie 1889. *Vasilie Popovicu*, paroch, ca președinte al Comitetului parochial.

Influența este numele unei boale epidemice, carea escându-se în Rusia s'a lățit mai în toate orașele mari ale Europii în mod înspăimântătoriu. Morbul vine cu friguri și ferbințeli mari; dar nu ține mai mult de șase zile, nici nu este periculos, pan' acuma nime n'a murit de influență. După cum scriu jurnalele, cazuri de acest morb s'ar fi constatat și în Timișoara.

Cas de moarte. Cardinalul *Coelestin Ganglbauer*, arhiepiscopul-principe romano-catolic din *Viena*, a murit Sâmbătă în 14. I. c. la oarele 2 d. a.

Necrolog. Cu inima înfrântă, de dureri și ochii scăldați în lacrimi ferbinți părintesci, veteranul preot gr. or. rom. *Ioan Popovicu* din Dubos, aduce la cunostință tuturor rudeniilor pierderea iubitelui său fiu *George Popovicu* de 32 ani, carele după un morb îndelungat la 27. Noembrie a. c. a adormit în Domnul. Pe defunctul îl deplânge neconsolabilul și duiosul său părinte *Ioan Popovicu*, Floare Popovicu născ. Mitru ca soție, Alexa, Măria, Eva și Persida ca fiii și fice, apoi vęd. preoteasă. *Elisaveta Popovicu* măr. Hațeg, *Semeșica Popovicu* măr. Beleuța ca sufori, *Emilia Hațeg* măr. *Popescu* ca nepoată, și *Iulian Popescu* dipl. farmacist ca ginere de nepoată, Rămășițele pământesci sau depus spre eternul repaus în cimiteriul din curtea s. Biserici din loc, la 29 Noembrie a. c. pe lângă o pompă convenită. Fie-i țărina ușoară și memoria binecuvântată.

Posta Redacțiunii.

De aci nainte ori ce epistolă nefrancată nu vom primi-o. — Dlu A. T. Ciudanovița. În forma comunicată nu se poate publica e prea contras materialul; mai pe larg și în formă de prelegeri s'ar putea folosi. — C. M. Togir nefind de interes public nu putem satisface, e deajuns c'ați trimis la Consistoriu. — A. B. și D. C. Culin. Trimiteți mai întâiu la „Luminătorul“.

Redactor responsabil **ION IONASIU**.

Concurs.

Conform ordinăciunei Ven. Consistoriu ddo 21 Iulie 1889 Nr. 342 S. se escrie concurs pentru îndeplinirea definitivă a postului învățătoresc la școala confesională gr. or. din Gertenis protopresviteratul Vêrșețului, Comitatul Timiș, cu termen de alegere de 30 zile dela prima publicațiune.

Emolumentele sânt:

1. În bani gata 127 fl. 25 cr.
2. Scripturistica 10 fl.
3. Conferințele 15 fl.
4. 11 Hectolitre de grâu și 11 Hectolitre de cucuruz.
5. Dela înmormentări fiind poftit 20 cr.
6. Curățitul și încălzitul școalei 10 fl.
7. 16. metri de lemne pentru învățătoriu.
8. 3 jugere pământ livadă.
9. Locuință în edificiul școalei cu $\frac{3}{4}$ juger gradină de legumi.

Cei-ce doresc a ocupa acest post, au a-și trimitte recursele provăzute cu documintele prescise și adresate comitetului parochial din Gertenis, la oficiul protopresvitecal în Mercina poșta ultimă Varadia, până la terminul sus arătat.

Gertenis, în 14/26 Novembre 1889.

[52] 3—3

În conțelegere cu Comitetul parochial:

Ioan Popovicu,
protopresviter.

Concurs.

Pe basa ordinăciunei consist. din 26 Septembrie 1889 Nr. 649. B. se escrie concurs pentru parochia vacantă gr. or. rom. de cl. III. din Iladia, protopresviteratul Bisericii-Albe, Comitatul Caraș-Severin, în urma resignărei neputinciosului paroch *Adam Popovicu*, cu termen de recurgere de 30 de zile dela prima publicare în „Foia diecesană“

Emolumentele sânt:

- a) Jumătate din sesiunea parochială adecă din fiecare parcelă jumătate.
- b) Din stola și birul usuat jumătate; eară de ceialaltă jumătate din toate are a se bucura neputinciosul paroch *Adam Popovicu* din Iladia până cât va trăi, și apriat până când densus va susține vaza și caracterul bisericii noastre ortodoxe — și după repausarea susamintitului paroch, are a se folosi alegându-l paroch fără deosebire.

Doritorii de a ocupa această parochie sânt avisați de a-și subșterne recursele lor bine instruate conform prescriselor statutului org. bis. și regulamentului pentru parochii, Comitetului par. gr. din Iladia, la adresa Protopresviterului în Iam.

În fine recurenții sânt poftiți a se presenta în vre-o dumineră sau sêrbătoare în s. biserică de a-și arăta desteritatea lor în cântare și oratorie.

Iladia, în Noembrie 1889.

[51] 3—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine *Filip Adam*, protopresviter.

Tipariul și editura tipografiei diecesane în Caransebeș.

